

Prof. dr hab. Andrzej Cieřlik

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. Katarzyny Budzyńskiej pt. „Potencjał i atrakcyjność inwestycyjna wybranych miast Polski dla sektora zewnętrznej obsługi biznesu” przygotowanej w Katedrze Systemów Informacyjnych i Logistyki Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Marii Skłodowskiej Curie pod kierunkiem dr. hab. Zbigniewa Pastuszaka, prof. UMCS oraz dr hab. Marcin Lipowski, prof. UMCS jako promotora pomocniczego.

Zagadnienie badawcze

Przedmiotem recenzowanej rozprawy doktorskiej jest dogłębna analiza czynników lokalizacyjnych przedsiębiorstw z sektora BPO/SSC oraz ich klasyfikacja. W polskiej literaturze przedmiotu bowiem brakuje analizy na poziomie poszczególnych miast, która porównałaby miasta pod względem takich czynników jak: koszty pracy, dostępność kwalifikowanej siły roboczej, infrastruktura, poziom życia, polityka proinwestycyjna, itp. oraz oceniła, które z tych czynników są najbardziej decydujące przy wyborze lokalizacji dla przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu. Przeprowadzone przez Autorkę badania pozwalają uzupełnić istniejącą wiedzę i lepiej zrozumieć czynniki wpływające na inwestycje w sektorze zewnętrznej obsługi biznesu w Polsce.

Główny problem badawczy został określony przez Autorkę następująco: *Jakie czynniki wpływają na lokalizację przedsiębiorstw z sektora BPO/SSC uwzględniając ich klasyfikację oraz znaczenie dla tych przedsiębiorstw?* W celu zrealizowania głównego problemu badawczego Autorka postawiła następujące hipotezy badawcze:

- H1: Zbiór kluczowych czynników lokalizacyjnych wpływa na skuteczne przyciąganie przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu przez miejskie obszary funkcjonalne.
- H2: Koszty pracy mają większe znaczenie niż wskaźnik LHDI (*Local Human Development Index*)¹¹ przy wyborze lokalizacji przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu w Polsce.
- H3: Duże skupienie przestrzenne przedsiębiorstw z badanego sektora wpływa pozytywnie na wybór lokalizacji przez nowych inwestorów.
- H4: Nie występuje bezpośredni związek pomiędzy potencjałem inwestycyjnym miast a inwestycjami przedsiębiorstw z sektora

zewnętrznej obsługi biznesu.

H5: Zbiór czynników o innym charakterze wpływa na wybór drugiej lokalizacji w Polsce przedsiębiorstw z sektora BPO/SSC w stosunku do pierwszej lokalizacji.

Struktura pracy

Recenzowana rozprawa ma klasyczną strukturę. Oprócz wprowadzenia i zakończenia praca składa się z pięciu wzajemnie ze sobą powiązanych części odpowiadających przedstawionym celom badawczym. Rozprawa liczy łącznie 262 strony, jest napisana w sposób rzeczowy i syntetyczny, co uważam za jej dużą zaletę. Układ pracy, jeśli chodzi o kolejność poszczególnych części, jest logiczny i spójny. We wprowadzeniu Autorka przedstawia motywację, cele, hipotezy i metody badawcze, a także strukturę rozprawy. W części pierwszej zawierającej selektywny przegląd literatury przedmiotu Autorka wprowadza czytelnika w tematykę prowadzonych badań. Autorka omawia w nim pojęcie czynnika lokalizacji oraz przedstawia znaczenie poszczególnych zidentyfikowanych czynników lokalizacyjnych wpływających na decyzję lokalizacyjną przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu. W rozdziale tym wyjaśniono również pojęcia związane z koncentracją przestrzenną przedsiębiorstw, pojęciem miejskiego obszaru funkcjonalnego, a także potencjału i atrakcyjności inwestycyjnej miasta/regionu. W dalszej kolejności zaprezentowana została ewolucja znaczenia czynników lokalizacyjnych uwzględnianych przy podejmowaniu decyzji lokalizacyjnych.

W rozdziale drugim Autorka przedstawiła przegląd najważniejszej teorii dotyczącej pojęcia outsourcingu. W tym rozdziale omówiona została sama istota tych strategii oraz różne rodzaje outsourcingu zidentyfikowane w literaturze przedmiotu. Autorka przedstawiła również zalety i wady związane z ich wykorzystaniem w przedsiębiorstwie, a także najczęstsze obszary, w których stosowany jest *outsourcing*. Na zakończenie tego rozdziału dokonana została charakterystyka sektora zewnętrznej obsługi biznesu na świecie i w Polsce.

W rozdziale trzecim przedstawiony został proces projektowania badania oraz szczegółowe informacje dotyczące wykorzystanej metodyki i narzędzi badawczych, wraz z opisem analizy danych wtórnych. Na początku Autorka przedstawiła informacje na temat wykorzystanych metod badawczych, technik zbierania danych (wywiady, ankieta) oraz ich dalszej analizy. W dalszej kolejności etapie omówione zostały szczegółowo narzędzia badawcze wykorzystane do zbierania danych oraz dobór próby badawczej oraz proces zbierania danych. Ostatnia część tego rozdziału

poświęcona została omówieniu kryteriów oceny atrakcyjności i potencjału inwestycyjnego, a także skupienia przestrzennego przedsiębiorstw.

W kolejnych częściach pracy Autorka prezentuje wyniki własnych badań opartych na podstawie wywiadów pogłębionych oraz ankiet. Autorce udało się w dużej mierze pozytywnie zweryfikować postawione hipotezy badawcze. W szczególności, w czwartym rozdziale przedstawione zostały wyniki indywidualnego wywiadu pogłębionego z pracownikami odpowiedzialnymi za obsługę inwestorów zagranicznych w Urzędach Miast. Na podstawie wyników badań jakościowych stworzono następnie kwestionariusz ankiety skierowany do przedsiębiorstw zagranicznych z sektora zewnętrznej obsługi biznesu działających w Polsce. W rozdziale tym przedstawiono wyniki badań ilościowych, które podzielono na czynniki związane z infrastrukturą i ekosystemem biznesowym, czynniki związane z kapitałem ludzkim i jakością życia oraz czynniki związane z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Następnie przeprowadzono analizę i ocenę potencjału oraz atrakcyjności inwestycyjnej.

Z kolei w rozdziale piątym przeprowadzona została identyfikacja kluczowych czynników wpływających na decyzję lokalizacyjną przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu. W ramach kolejnego etapu przeprowadzona została analiza roli kosztów pracy oraz wskaźnika LHDI w wyborze lokalizacji przez te przedsiębiorstwa. Uwzględniono również, jak wpływa skupienia przestrzennego przedsiębiorstw z badanego sektora na wybór lokalizacji oraz jaki jest związek pomiędzy potencjałem inwestycyjnym miasta a inwestycjami przedsiębiorstw z tego sektora. W rozdziale tym zaprezentowano również model efektywnego wykorzystania czynników lokalizacyjnych przez miejskie obszary funkcjonalne. Na podstawie wyników analiz przedstawionych w poprzednich podrozdziałach został zaproponowany model, który miał umożliwić skuteczne wykorzystanie czynników lokalizacyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego. Te części stanowią moim zdaniem najważniejszą składową rozprawy doktorskiej i w niej też należy upatrywać głównej wartości dodanej pracy. Części te stanowią potwierdzenie posiadanych przez Autorkę umiejętności samodzielnego prowadzenia badań w ekonomii przy użyciu różnych metod badawczych.

Natomiast w zakończeniu zawarte zostało podsumowanie przeprowadzonych badań, uwagi końcowe, a także praktyczne aspekty przeprowadzonych badań oraz wnioski i rekomendacje dla polityki gospodarczej. Rekomendacje te mają na celu poprawę efektywności wykorzystania czynników lokalizacyjnych w przyciąganiu przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu.

Nie mam istotnych uwag krytycznych dotyczących obszerności, a także zawartości poszczególnych części rozprawy. Struktura pracy jest właściwa. Każda z części jest kompletnym i zamkniętym tekstem, ale jednocześnie Autorka w umiejętny sposób łączy ze sobą treści zaprezentowane w kolejnych częściach rozprawy, chociaż czasami następuje przerwanie ciągu logicznego. Prawie wszystko jest dokładnie tam, gdzie powinno być i w takim zakresie, jaki jest niezbędny dla właściwej konstrukcji rozprawy. Jedynym wyjątkiem jest część pierwsza rozprawy zawierająca przegląd literatury, który moim zdaniem jest trochę zbyt pobieżny, niekompletny i zdecydowanie zbyt mało uporządkowany. Ta część pracy co prawda dowodzi dobrego rozeznania Autorki w literaturze przedmiotu, ale szereg istotnych dla kontekstu pracy zagadnień został zaledwie naszkicowany, albo też zupełnie pominięty. Przegląd literatury niewątpliwie pokazuje zdolność zwięzłego i klarownego ułożenia jej własnych badań na tle prac innych autorów. Jednak w dokonanym przeglądzie literatury uwzględnione zostały jedynie wybrane prace bezpośrednio nawiązujące do własnych badań autorki bez próby ujęcia ich w nieco szerszym kontekście, którego spodziewałbym się w przypadku bardziej wyczerpującego ujęcia literatury przedmiotu. W szczególności, w rozprawie nie odniesiono się w ogóle do szerszej problematyki związanej z ekonomią miast oraz teoriami przedsiębiorstwa międzynarodowego.

Przegląd literatury przedmiotu

Na stronie 24 pracy Autorka pisze, że „Wielu badaczy analizowało czynniki lokalizacyjne wpływające na podejmowane decyzje międzynarodowych przedsiębiorstw. Bardzo często w przeszłości prowadzono badania ogólnej lokalizacji przedsiębiorstw przemysłowych na **ograniczonej** liczbie czynników ilościowych. W **ostatnich latach** coraz częściej brany jest pod uwagę szerszy zakres czynników zarówno ilościowych jak i jakościowych.” Do tego ostatniego zdania Autorka dodaje przypis 30 w którym odnosi się do pracy MacCarthy, B.L., Atthirawong, W. (2003)! Trudno jest mi się zgodzić ze stwierdzeniem, że do cytowania pracy sprzed 20 lat można użyć słowa ostatnio. Podobnie, trudno jest mi się zgodzić ze stwierdzeniem, że liczba badanych czynników w ujęciu ilościowym była ograniczona. W każdym badaniu liczba czynników nie jest nieskończona, wydaje mi się jednak, że całkiem sporo czynników lokalizacyjnych zostało już wcześniej zbadanych w literaturze przedmiotu. Odnoszę natomiast wrażenie, że Autorka po prostu nie dotarła do znacznej części prac, które to czynniki badały. Przykładem tego może być brak odniesień do szeregu moich wcześniejszych, często cytowanych prac dotyczących czynników lokalizacyjnych firm z udziałem kapitału

zagranicznego w Polsce opublikowanych zarówno w pismach krajowych jak i zagranicznych, jak również w postaci książki, które nie znalazły się w bibliografii, a które jak najbardziej nawiązują do problematyki podjętej w pracy, chociaż w nieco innym, szerszym kontekście.

Po raz kolejny Autorka podobnego stwierdzenia używa na stronie 38 pisząc: „W ostatnich latach jakość życia i jej związek z lokalizacją firm i osiedlaniem się ludności stały się istotnym tematem badań”, a następnie opatruje je przypisem 72, w którym daje odniesienie do pracy Lambiri, D., Biagi, B., Royuela, V. (2007). W tym przypadku również jest trudno mówić o „ostatnich latach”.

Na stronie 62 Autorka odwołuje się do neoklasycznej teorii handlu, a w szczególności modelu teoretycznego handlu zagranicznego autorstwa Eliego Heckschera i Bertila Ohlina. Autorka pisze w pracy iż „Teoria ta opiera się na dwóch teorematach: pierwszym (teoria H-O) oraz drugim (teoremat wyrównywania się cen czynników produkcji).” Tego typu sformułowanie nie jest poprawne z dwóch względów. Po pierwsze, a modelu H-O nie występują teorematy czyli, twierdzenia pochodne, a raczej zwykłe twierdzenia. (W najlepszym przypadku za teoremat można uznać twierdzenie o wyrównywaniu się cen czynników produkcji będące szczególnym przypadkiem twierdzenia Stolpera-Samuelsona, którego jednak Autorka w swojej pracy nie wymienia.) Po drugie, w modelu tym występują cztery a nie dwa podstawowe twierdzenia. Te których Autorka nie wymienia to powstałe nieco później twierdzenia Stolpera-Samuelsona oraz Rybczyńskiego, które obecnie wchodzi do kanonu podstawowych twierdzeń modelu H-O nauczanych na kursie ekonomii międzynarodowej na poziomie licencjackim. Być może użycie słowa „teoremat” jest tutaj po prostu niezręcznym tłumaczeniem słowa „theorem” z języka angielskiego, warto to jednak skorygować. Ponadto, Autorka określa model H-O mianem modelu klasycznego, co nie jest prawdą, ponieważ w rzeczywistości jest to model neoklasyczny. Przedstawicielami ekonomii klasycznej są XIX wieczni autorzy tacy jak Adam Smith czy Dawid Ricardo, natomiast w przypadku prac Eliego Heckschera czy Bertila Ohlina powstałych przed II wojną światową należy już mówić o ekonomii neoklasycznej.

Ponadto, w pracy wyraźnie zabrakło mi odniesień do ekonomii miast i prac Vernona Hendersona (1974, 1977, 1988) będącego prekursorem neoklasycznej literatury poświęconej modelowaniu systemów miejskich, która moim zdaniem ma nieco więcej związku z podjętą problematyką pracy niż teoria H-O, która dotyczy całych krajów niż poszczególnych miast.

Wreszcie, w przeglądzie literatury nie można znaleźć jakichkolwiek odniesień do współczesnych teorii przedsiębiorstwa międzynarodowego, wywodzących się z tzw. Nowej Teorii Handlu Zagranicznego, a utożsamianych z pracami takich autorów jak Paul Krugman

(1983), Elhanan Helpman (1984) czy James Markusen (2002, 2013) czy też ich naśladowców, których nazwisk trudno doszukać się w bibliografii. Ponadto, w pracy zabrakło odniesień do teorii międzynarodowej fragmentaryzacji procesów produkcji związanych z nazwiskami Jonesa i Kierzkowskiego (1990, 2001a,b), którzy zapoczątkowali ten nurt w literaturze przedmiotu i których to prace powinny stanowić główny punkt wyjścia do budowy własnych ram teoretycznych.

Zamiast tego Autorka odwołuje się przede wszystkim do eklektycznych ram analitycznych autorstwa Johna Dunninga oraz ich późniejszych modyfikacji, które błędnie określa mianem modelu, ponieważ nie jest to model w rozumieniu współczesnej ekonomii wykorzystującej w swoich analizach sformalizowane modele matematyczne. Ponadto, podejście to jednak nie za bardzo pasuje do tłumaczenia specyfiki badanego zjawiska w związku z czym teoretyczne podstawy prowadzonych w dalszych częściach pracy analiz empirycznych pozostają w najlepszym wypadku dosyć wątle, a prace ma charakter głównie empiryczny bez solidnej podbudowy teoretycznej. Sugerować to może, iż badania Autorki nadal znajduje się w relatywnie wczesnym stadium i mają charakter głównie poszukiwania pewnych prawidłowości empirycznych służących do późniejszej budowy własnej teorii niż prób testowania hipotez badawczych wyprowadzonych bezpośrednio z formalnego modelu teoretycznego. Świadczyć może o tym stwierdzenie zawarte w kolejnej części pracy poświęconej metodyce badań własnych gdzie Autorka na stronie 109 pisze, że „... przeprowadzono szereg badań i analiz (rys. 1, zob. Wstęp), których wyniki posłużyły do opracowania modelu efektywnego wykorzystania czynników lokalizacyjnych w miejskich obszarach funkcjonalnych z sektora BPO/SSC.”

W typowym postępowaniu badawczym w ekonomii punktem wyjścia do analizy teoretycznej jest niewątpliwie obserwacja rzeczywistości i poszukiwanie pewnych prawidłowości w danych statystycznych. Jednak podstawę do sformułowania hipotez badawczych, będących później przedmiotem formalnych testów empirycznych w ekonomii stanowić musi formalny model teoretyczny. Tymczasem, jako obiecane go efektu końcowego nie otrzymujemy wcale formalnego modelu, ale raczej bardzo luźne ramy konceptualne. Innymi słowy, budowa modelu oraz formalne testowanie wyprowadzonych na jego podstawie hipotez badawczych, jako kolejnych etapów procesu badawczego w ekonomii, nadal jeszcze pozostają przed Autorką co oznacza, że obecna praca doktorska kończy się tak naprawdę zaledwie w połowie procesu badawczego.

Metodyka badań oraz interpretacja uzyskanych wyników

Metodyka badań własnych przeprowadzonych przez Autorkę została szczegółowo omówiona w rozdziale 3 pracy. Co ciekawe część tych metod została już zastosowana wcześniej przy okazji przeglądu literatury, a szczegółowo opisana dopiero w rozdziale 3 co stanowi pewną niekonsekwencję. Metody te należałoby bowiem opisać już we wstępnej części pracy, a w rozdziale 3 skoncentrować się na opisie metod używanych w dalszych częściach pracy.

W pracy Autorka wykorzystwała szereg różnych metod badawczych. Pierwszą z nich była analiza treści literatury przedmiotu oraz dostępnych analiz związanych z oceną znaczenia czynników lokalizacyjnych w polskiej i zagranicznej literaturze przedmiotu. Przeprowadzona analiza pozwoliła Autorce na wstępną klasyfikację czynników lokalizacyjnych i zidentyfikowanie tych, które są szczególnie ważne dla przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu. Następnie Autorka przeprowadza analizę literatury oraz raportów branżowych związanych ze zjawiskiem *outsourcingu*, aby lepiej zrozumieć specyfikę działalności przedsiębiorstw z sektora BPO/SSC, a także ich preferencje w zakresie lokalizacji. Pozwoliło to jej na określenie luki badawczej, celu główny, oraz celów szczegółowych, a także na sformułowanie hipotez badawczych.

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji o czynnikach lokalizacyjnych i preferencjach przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu Autorka przeprowadziła szereg indywidualnych wywiadów pogłębionych, polegających na rozmowie osoby prowadzącej wywiady z respondentami przy wykorzystaniu scenariusza wywiadu znajdującego się w Załączniku nr 1 pracy. Do wywiadów została zaproszona grupa docelowa, którą byli pracownicy odpowiedzialni za kontakty z inwestorami z sektora zewnętrznej obsługi biznesu w wybranych Urzędach Miast w Polsce. Głównym celem tych wywiadów było poznanie ich opinii w zakresie: charakterystyki sektora zewnętrznej obsługi biznesu, określenie działań podejmowanych przez miasto w celu przyciągnięcia inwestorów zagranicznych, określenie czynników wpływających na decyzje o lokalizacji przedsiębiorstw zagranicznych z sektora zewnętrznej obsługi biznesu. Wywiady te dostarczyły szczegółowych informacji na temat konkurencji między miastami w zakresie przyciągania inwestycji oraz czynników, które są szczególnie istotne dla przedsiębiorstw z sektora BPO/SSC.

Na podstawie dostępnej literatury oraz pogłębionych wywiadów indywidualnych, Autorka stworzyła macierz czynników lokalizacyjnych wpływających na decyzję lokalizacyjną w sektorze zewnętrznej obsługi biznesu. Dane uzyskane podczas wywiadów oraz przygotowana macierz posłużyły następnie do opracowania narzędzia badawczego do badań ilościowych. W badaniach ilościowych Autorka wykorzystwała wystandaryzowany kwestionariusz ankiety znajdujący się w

Załączniku nr 2 pracy. Kwestionariusz ten został skierowany do kadry zarządzającej przedsiębiorstw z sektora zewnętrznej obsługi biznesu funkcjonujących na terenie Polski. W ramach badań ankietowych respondentom zadano pytania dotyczące najważniejszych czynników lokalizacyjnych. Badania przeprowadzone zostały metodą ankiety internetowej w celu ustalenia czynników decydujących o lokalizacji.

Analiza zebranych danych pozwoliła następnie Autorce na zidentyfikowanie najważniejszych czynników lokalizacyjnych dla przedsiębiorstw z sektora BPO/SSC oraz na ich klasyfikację. Następnie przeprowadzona została analiza potencjału i atrakcyjności inwestycyjnej wybranych miast w Polsce, która z kolei pozwoliła na zidentyfikowanie miast, które są najbardziej atrakcyjne dla przedsiębiorstw z sektora BPO/SSC. Ostatnim elementem badań było opracowanie przez Autorkę modelu efektywnego wykorzystania czynników lokalizacyjnych w miejskich obszarach funkcjonalnych z sektora BPO/SSC.

W kontekście zastosowanych metod badawczych oraz uzyskanych wyników należy zwrócić uwagę na dwie podstawowe kwestie, które w pracy nie zostały dobrze wyjaśnione. Po pierwsze, zasadniczą kwestią jest reprezentatywność prób respondentów. Autorka dokładnie nie wyjaśnia jakie kryteria zostały zastosowane by zapewnić reprezentatywność wszystkich prób respondentów. Nie przedstawione zostały również żadne formalne testy potwierdzające, że próby te są reprezentatywne. Po drugie, nie jest również jasne jakimi kryteriami kierowała się Autorka formułując takie a nie inne pytania kierowane do respondentów. Według mnie prowadząc wywiady czy też opracowując ankiety należałoby nawiązywać w sposób bezpośredni do teorii i pod tym kątem opracowywać pytania by móc określić, które z tych motywów są rzeczywiście dominujące.

Przykładowo, jeżeli byśmy chcieli ustalić czy firma jest zintegrowana poziomo czy też pionowo powinniśmy pytać o to czy większość sprzedaży kierowana jest na rynek krajowy czy też zagraniczny. Natomiast w obecnej wersji pracy nie widać powiązań zadawanych pytań z konkretnymi modelami teoretycznymi co w konsekwencji przekłada się na ograniczoną możliwość interpretacji uzyskanych wyników badań. Przykładowo, Autorka podaje w pracy, że wśród respondentów rynek zbytu miał niewielkie znaczenie. Nie jest jednak jasne o jaki rynek zbytu tutaj chodzi. Domyślać się można, że chodzi tutaj o rynek krajowy, tzn. rynek lokalny, regionalny bądź narodowy w obrębie kraju, natomiast nie rynek eksportowy. Innymi słowy, można domniemywać, że jeżeli rynek krajowy nie ma znaczenia to głównym rynkiem zbytu musi być w tej sytuacji rynek zagraniczny. To z kolei sugerowałoby integrację pionową, związaną z chęcią redukcji kosztów produkcji, a nie

poziomą związaną z chęcią dostępu do lokalnego czy regionalnego rynku zbytu. Motyw redukcji kosztów byłby potwierdzany również pośrednio przez odpowiedzi na pytania związane z dostępnością pracowników oraz ich wykształceniem. W związku z powyższym warto te kwestie związane z interpretacją wyników w świetle teorii lepiej wyjaśnić i uzupełnić przed publikacją rozprawy.

Poprawność językowa i terminologiczna

Pod względem językowym i terminologicznym praca jest ogólnie poprawna. Tym niemniej, zdarzają się liczne niezręczności językowe, które warto usunąć przed przekazaniem pracy do druku. W szczególności, Autorka często pisze o potwierdzeniu jakiejś hipotezy badawczej (np. na stronie 205 pisze o potwierdzeniu hipotezy 2). Tymczasem, w sytuacji wykorzystywania przez nią metod statystycznych trudno jest mówić by przy ich użyciu jakąkolwiek hipotezę można byłoby potwierdzić. W szczególności, w ekonomii dokonać można jedynie falsyfikacji hipotez co praktyce oznaczać może jedynie brak podstaw do odrzucenia pewnej hipotezy badawczej, co nie jest jednak wcale tożsame z jej potwierdzeniem. W związku z tym sugerowałbym zapoznanie się z metodologią prowadzenia badań w ekonomii opisaną, na przykład, przez Marka Blauga (1995, s.50), który omawia falsyfikacjonizm Poppera (1977) polegający na tym, że „nie można nigdy dowieść, że coś jest materialnie prawdziwe, można natomiast wykazać, że pewne twierdzenia są materialnie fałszywe; tezę tę możemy uznać, za pierwsze przykazanie metodologii nauki”. Sugerowałbym również zapoznanie się z podrozdziałem 3.4.3. pt. „Filozofia prowadzenia badań w ekonomii i geografii” książki mojego autorstwa (Cieślik, 2005), w której dokonuję porównania podejścia indukcyjnego stosowanego często w geografii ekonomicznej z podejściem krytycznego racjonalizmu stosowanego przez ekonomistów będących obecnie głównie falsyfikacjonistami.

Ponadto, oprócz błędów czysto merytorycznych zdarzają się błędy związane z nieco kolokwialnym językiem, którego należy unikać w pracach o charakterze naukowym. Przykładowo, na stronie 92 Autorka pisze, że „aż 2 miasta z Polski znalazły się wśród **najgorętszych** miast na świecie”. Takie sformułowanie jest wyjątkowo niezręczne, ponieważ znowu może być to bezpośrednia kalka z języka angielskiego. Jak można się domyślać nie chodzi tutaj o temperaturę, ale raczej wysokie zainteresowanie tymi miastami przez inwestorów. Tym niemniej, tego typu sformułowań w pracy naukowej należy zdecydowanie unikać.

Wreszcie, w pracy zdarzają się również ewidentne błędy literowe. Na przykład, na stronie 109 Autorka pisze „reaserch” zamiast „research”.

Zakończenie

W części podsumowującej zdecydowanie zabrakło mi konkretnych rekomendacji dla polityki gospodarczej, brak również opisu ograniczeń zastosowanych w pracy metod badawczych, a także opisu potencjalnie owocnych kierunków przyszłych badań, które mogłyby stanowić rozwinięcie badań zaprezentowanych w pracy (tzn. planu badawczego na kolejne lata).

Bibliografia

Pracę kończy w miarę obszerna bibliografia obejmująca w dużej mierze pozycje w języku angielskim, co świadczy o bardzo dobrym odczytaniu Autorki oraz umiejętności korzystania przez niego nie tylko z literatury w języku polskim, ale przede wszystkim z bogatego dorobku literatury światowej.

Ogólna ocena pracy

Poziom merytoryczny rozprawy, pomimo pewnych jej mankamentów, ogólnie oceniam pozytywnie, ale jej czytanie było dla mnie nieco uciążliwe ze względu na nieco poszarpane wątki tematyczne oraz brak ciągłości myśli pomiędzy niektórymi jej częściami. Recenzowana rozprawa ma w dużej mierze charakter empiryczny, gdyż duża jej część poświęcona jest statystycznym badaniom własnego autorstwa, a następnie próbie budowy własnych ram konceptualnych oraz ich zastosowaniom praktycznym, co jest niewątpliwie zasługuje na uznanie.

Biorąc pod uwagę wagę analizowanego zagadnienia oraz wieloaspektowość zastosowanego przez Autorkę podejścia badawczego oraz zastosowanie unikalnych danych, które dotychczas nie było wykorzystywane w polskiej literaturze przedmiotu stwierdzam, że przedstawiona praca spełnia warunki obecnie obowiązującej ustawy dotyczącej przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim i uzasadnia nadanie mgr inż. Katarzynie Budzyńskiej stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse. Autorka przedstawiła w pracy wiedzę specjalistyczną we właściwej dla niej dyscyplinie naukowej oraz przyczyniła się w istotnym stopniu w swojej pracy do toczącej się aktualnie w literaturze przedmiotu debaty nad problematyką atrakcyjności inwestycyjnej miast dla sektora zewnętrznej obsługi biznesu, korzystając z przykładów wybranych miast Polski, a następnie formułując szereg rekomendacji dla polityki oraz praktyki gospodarczej. Z powyższych względów należy pochwalić doktorantkę za podjęcie tak ambitnej tematyki

badawczej i chęć wpisania się w nowe nurty zarówno w krajowej jak i w światowej literaturze przedmiotu. W swojej rozprawie doktorskiej Autorka wykazała się również zdolnością do samodzielnego prowadzenia pracy badawczej i zrealizowała postawione przez siebie cele badawcze przy zastosowaniu różnorodnych metod analizy statystycznej oraz ekonometrycznej, a także uzyskała interesujące i ważne wyniki empiryczne dotyczące wielu miast Polski. Jednocześnie jednak należy zaznaczyć, że podstawy epistemologiczne przeprowadzonych przez Autorkę analiz empirycznych w najlepszym przypadku są nieco wątle, a zawartość komponentu nomotetycznego w pracy jest dosyć ograniczona.

Na tej podstawie wnoszę by Rada Naukowa Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej przyjęła rozprawę doktorską przygotowaną przez magister inż. Katarzynę Budzyńską pod kierunkiem prof. UMCS dr hab. Zbigniewa Pastuszaka oraz prof. UMCS dr hab. Marcina Lipowskiego i dopuściła ją do publicznej obrony. Nie wnioskuję natomiast o wyróżnienie pracy ze względu na dużą liczbę różnych usterek o charakterze zarówno merytorycznym jak i technicznym, które moim zdaniem powinny być zostać usunięte przed jej złożeniem co sprawiłoby, że rozprawa doktorska byłaby nieco bardziej dopracowana. Wyrażam nadzieję, że Autorka odniesie się do wyżej wymienionych kwestii w trakcie publicznej obrony oraz wprowadzi do pracy sugerowane poprawki przed jej przekazaniem do druku.

Prof. dr hab. Andrzej Cieślik

Literatura

- Blaug M. (1995) *Metodologia ekonomii*, PWN, Warszawa.
- Cieślak A. (2005) *Geografia inwestycji zagranicznych. Przyczyny i skutki lokalizacji spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce*, WUW, Warszawa.
- Helpman, E. (1984). A Simple Theory of International Trade with Multinational Corporations, *Journal of Political Economy* 92, 451–71.
- Henderson V.J. (1974) The sizes and types of cities, *American Economic Review* 64, 640-656.
- Henderson V.J. (1977) *Economic Theory and the Cities*, Academic Press, New York.
- Henderson V.J. (1988) *Urban Development Theory. Fact and Illusion*, Oxford University Press, Oxford.
- Jones R.W., Kierzkowski H. (1990) The role of services in production and international trade: A theoretical framework, w: Jones R.W., Krueger A.O. (red.), *The Political Economy of International Trade*, Basil Blackwell, Oxford.
- Jones R.W., Kierzkowski H. (2001a) A framework for fragmentation, w: Arndt S., Kierzkowski H. (red.), *Fragmentation and International Trade*, Oxford University Press, Oxford.
- Jones R.W., Kierzkowski H. (2001b) Horizontal aspects of vertical fragmentation, w: Cheng L.K., Kierzkowski H. (red.), *Global Production and Trade in East Asia*, Kluwer, Boston.
- Krugman, P. (1983). The 'new theories' of international trade and multinational enterprise, w: Kindleberger Ch., Audretsch D. (red.), *The Multinational Corporation in the 1980s*. MIT Press, Cambridge, M.A.
- Markusen, J., 2002. *Multinational firms and the theory of international trade*, MIT Press.
- Markusen, J., 2013. Multinational firms, w: D. Bernhofen, R. Falvey, D. Greenaway, & U. Kreickemeier (red.), *Palgrave Handbook of International Trade*. Palgrave Macmillan.
- Popper K. (1977) *Logika odkrycia naukowego*, PWN, Warszawa.